

KRATKA KRONOLOGIJA DOMOVINSKOG RATA

1990.

(22.-23.IV.) i (6.-7.V.) Na prvim višestranačkim izborima u Hrvatskoj (nakon 1938.), uvjerljivo je pobijedila Hrvatska demokratska zajednica (HDZ). U dva izborna kruga, tzv. većinskim izbornim sustavom, birani su poslanici za Sabor SRH i općinske skupštine. U prvom izbornom krugu HDZ je dobio 42%, SDP 25%, a Koalicija narodnog sporazuma 14% glasova; u drugom izbornom krugu HDZ je postigao apsolutnu većinu (osvojio je 196, SKH-SDP 66, a ostale stranke 69 zastupničkih mjesta u Saboru).

(13.V.) Zbog velikih nereda na stadionu i sukoba između hrvatskih i srpskih navijačkih skupina, prekinuta je utakmica jugoslavenske 1. nogometne lige Dinamo – Crvena zvezda u Zagrebu; početak raspadanja zajedničkih jugoslavenskih sportskih liga.

(14.V.) Prema nalogu Saveznog sekretarijata za narodnu obranu (SSZNO) iz Beograda, Hrvatskoj je u narednih desetak dana oduzeto naoružanje Teritorijalne obrane (TO) i smješteno u skladišta JNA.

(30.V.) Održana je konstituirajuća sjednica višestranačkoga Sabora SRH (taj datum započeo se obilježavati kao Dan državnosti do 2001. kada je određen 25. lipnja); za predsjednika Predsjedništva SRH Sabor je izabrao dr. Franju Tuđmana

(25.VII.) Sabor SRH usvojio je amandmane (64.-75.) na Ustav. Iz naziva države uklonjen je pridjev "socijalistička", utvrđen je novi ("povijesni") grb i zastava, a promijenjeni su i nazivi državnih dužnosti (predsjednik Predsjedništva postaje predsjednik, Izvršno vijeće Sabora – Vlada RH, republički sekretar – ministar).

(5. VIII.) U okviru tečaja za nove hrvatske redarstvenike („Prvi hrvatski redarstvenik“), u MUP-u RH formirana je prva brigada policije (oko 1700 pripadnika); od polaznika tečaja ubrzo je (7.IX.) formirana, zapravo popunjena novim ljudstvom, Antiteroristička jedinica policije (Lučko)

(17. VIII.) naoružani pobunjenici zaposjeli su prometnice na kninskom području, a balvanima i kamenjem zapriječili glavne prometnice iz unutrašnjosti Hrvatske prema Dalmaciji. Pokušaj hrvatske policije da uspostavi red i osigura mir na tom području spriječila je JNA. Potom su srpski ekstremisti u večernjim satima 20. kolovoza 1990. kod Civljana (između Sinja i Knina) zapucali iz pješakoga naoružanja na hrvatsku policiju, koja je došla ukloniti barikadu. Tzv. Balvan revolucija početak je oružane pobune dijela Srba u Hrvatskoj protiv demokratski izabrane hrvatske vlasti. Njezin krajnji cilj bilo je pripajanje dijela teritorija Republike Hrvatske Republici Srbiji i stvaranje jedinstvene srpske države, što se moglo postići jedino agresijom Srbije i JNA na Republiku Hrvatsku.

(22.XII.) Sabor Republike Hrvatske proglasio je novi Ustav RH (tzv. Božićni ustav); određena je trodioba vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska) i uveden polupredsjednički sustav.

1991.

(1.III.) Policajci srpske nacionalnosti zaposleni u MUP-u RH, zajedno s mobiliziranim rezervistima, upali su u policijsku postaju u Pakracu i razoružali sve policajce Hrvate.

(15.III.) Na 1. sjednici Međustranačkog vijeća RH donesen je zaključak za osnivanje Narodne zaštite – nenaoružane obrane građana Hrvatske.

(31.III.) Specijalne jedinice MUP-a RH vratile su NP Plitvice pod nadzor legalnih redarstvenih snaga RH; u sukobu s naoružanim srpskim teroristima, koji su prethodno (28.III.) zauzeli to područje, poginuo je Josip Jović iz Aržana kod Imotskog („Krvavi Uskrs”) – prvi hrvatski branitelj koji je poginuo u Domovinskom ratu

(12.IV.) Stvorena je operativna jezgra buduće hrvatske vojske – Zbor narodne garde (ZNG); započele su pripreme za ustrojavanje četiriju brigada ZNG.

(2.V.) Nakon što su prethodnog dana zarobili 2 hrvatska policajca, srpski teroristi su u Borovu Selu kod Vukovara ubili 12 i ranili dvadeset i jednog hrvatskog policajca; istodobno kod Polače pokraj Zadra srpski teroristi su iz zasjede ubili hrvatskog policajca Franka Lisicu.

(7.-12.V.) Hrvati iz zapadne Hercegovine zaustavili su tenkovsku kolonu JNA u mjestu Polog između Mostara i Lištice (Široki Brijeg), koja je navodno išla na planirane vojne vježbe, a zapravo prema Sinju.

(19.V.) Na referendum o budućem statusu RH izašlo je 83,56 % građana (od 3.652.225 s pravom glasa); 93,24 % (2.845.521) građana koji su glasovali izjasnilo se za samostalnost i suverenost Hrvatske, a protiv ostanka u Jugoslaviji bilo je 92,18 % glasača.

(28.V.) Na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu održana je smotra postrojbi Zbora narodne garde (ZNG).

(25.VI.) U skladu s voljom građana izraženom na referendumu, Sabor RH usvojio je Deklaraciju o uspostavi suverene i samostalne Republike Hrvatske (s odgodom stupanja na snagu za 3 mjeseca); granice RH postale su državne. Samostalnost i neovisnost proglasila je i Slovenija. Zbog nemogućnosti dogovora sa srbijanskim vodstvom o preustroju Jugoslavije, Sabor RH je na temelju rezultata referenduma hrvatskih građana, 25. lipnja 1991. donio: “Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti RH”, “Ustavni zakon o izmjeni i dopuni Ustavnoga zakona za provedbu Ustava RH”, “Deklaraciju o uspostavi suverene i samostalne Republike Hrvatske”, “Povelju o pravima Srba i drugih nacionalnosti u RH”.

(26.VI.) Republiku Hrvatsku je, kao samostalnu državu, priznala Slovenija (istodobno je i Hrvatska priznala Sloveniju).

(27.VI.) Počela je oružana agresija JNA na Sloveniju; nakon 5 dana sklopljeno je primirje. U sukobima u Sloveniji poginulo je 65 ljudi: 37 pripadnika JNA, 12 pripadnika slovenske TO i policije te 16 civila (od toga deseterica stranaca, vozača kamiona, koji su bili blokirani na cestama); ranjeno je 330 osoba.

(3.VII.) Tenkovi JNA ušli su u Baranju i istočnu Slavoniju; druga kolona od oko 380 vozila JNA rasporedila se oko Šida, spremna za napad na Hrvatsku. Nakon što su dobili izravnu pomoć od JNA, srpski teroristi započeli su razarati hrvatske gradove i sela (osobito vjerske i kulturne spomenike u njima); pojedinačni incidenti i napadi prerasli su u otvoreni rat Srbije, Crne Gore, JNA i pobunjenih Srba iz Hrvatske (i BiH) protiv Republike Hrvatske. (4.VII.) Topničko-pješački napad srpskih snaga iz Borova Sela i Srbije na Borovo Naselje; hrvatski branitelji protjerali su srpske teroriste i četnike iz Borova Naselja.

(30./31.VII.) Na sjednici Vrhovnog državnog vijeća nije prihvaćen prijedlog zapovjednika ZNG-a (bivšeg ministra obrane) Martina Špegelja o sveobuhvatnom napadu na vojarne JNA i preotimanju oružja; njegov plan ocijenjen je “nerealnim i opasnim”.

(10. VIII.) Od četničkoga metka na Banovini je poginuo snimatelj HTV-a Gordan Lederer, jedna od prvih žrtava među snimateljima i novinarima u Domovinskom ratu; kadrovi njegovih Banijskih praskozorja simboliziraju otpor hrvatskih branitelja u prvim danima srpske agresije.

(VIII.) Srpske postrojbe okupirale su Dalj, Aljmaš i Erdut (1.-3.VIII.), Gvozdansko i Divušu nedaleko od Dvora (3.VIII.), Sarvaš (12.VIII.), Korlat kraj Benkovca, Pecku i Kraljevčane (14.VIII.), Staru Tenju, Biskupiju kod Knina (16.VIII.), Okučane (17.VIII.), Rajić i sela naseljena srpskim stanovništvom u okolici Daruvara (19.VIII.), prijevoj Ljubovo (20.VIII.), Beli Manastir i gotovo cijelu Baranju (21.VIII.), Staru Gradišku (22.VIII.), Kijevo (26.VIII.), Vrliku (28.VIII.), Skelu kod Gline (29.VIII.); spomenuta mjesta uglavnom su razrušena i spaljena, a prilikom okupacije srpske postrojbe protjerale su Hrvate i nesrpsko stanovništvo te počinile brojne zločine.

(19.VIII.) Žestok napad JNA i srpskih postrojba na Pakrac.

(25.-26.VIII.) Žestok napad JNA i srpskih postrojba na Vukovar i Borovo Naselje te Otočac i dolinu Gacke

(IX.) Srpske postrojbe (četnici i JNA) okupirale su Berak, Bokšić, Orolik i Grabovo (2.IX.) te Mikluševce, Tompojevce i Čakovce (3.IX.), Bilje kod Osijeka (do 3.IX.) i Sotin kraj Vukovara (5.IX.) na istočnoslavonskom bojištu; šire područje Okučana, prekinuvši promet na autocesti Zagreb – Lipovac (4.IX.), Kruševo i Jasenicu (11.-12.IX.) te Lovinac i Sv. Rok u Lici; Hrvatsku Kostajnicu (12.IX.) i Dubicu na Banovini; Topusko (14.IX.), Kosovac i Gornje Bogićevce (15.IX.), a zatim i Čovac, Gređane i Novi Varoš na zapadnoslavonskom bojištu (16.IX.); HE Peruča i Rovanjску (17.IX.), čime su izbile na Jadransku magistralu; Slakovce na istočnoslavonskom bojištu (20.IX.); sva sela u općini Petrinja (osim Mošćenice, Bresta, Male Gorice, Nebojana, Dumače i Farkašića) i grad Petrinju (do 21.IX.); Tovarnik (21.-23.IX.) i Svinjarevce na istočnoslavonskom bojištu (22.IX.); Veliki Miletinac kod Daruvara (23.IX.); Drniš (25.IX.) na dalmatinskom, a Ilaču (25.IX.), Korođ i Antin (29.IX.) te Stare Jankovce (30.IX.) na istočnoslavonskom bojištu; Viduševac (30.IX.-1.X.) i druga naselja; okupirana naselja uglavnom su srušena i zapaljena, a Hrvati i nesrpsko stanovništvo ubijeni ili protjerani. (1.IX.) Topništvom je napadnut Slavonski Brod

(12.IX.) Admiral Sveto Letica postao je zapovjednik Hrvatske ratne mornarice (HRM)

(14./15.IX.) Osvajanjem vojarne u Pločama (**akcija Zelena tabla – Male bare**) započela je blokada i osvajanje vojarni, skladišta oružja te različitih vojnih objekata JNA u Hrvatskoj (Rat za vojarne).

Osvajanje vojarni imalo je presudan značaj za obranu Hrvatske, jer je zadobiveni ratni plijen (više od 230 tenkova, 150 oklopnih transportera, 18 različitih brodova, 400 većih topova, 180.000 pušaka, ogromna količina streljiva i druga vojna oprema) bio višestruko veći od oružja s kojim je Hrvatska do tada raspolagala (ukupna vrijednost preuzetoga procjenjuje se na 700.000.000 USD).

U skladištu oružja u Pločama bilo je 5000 cijevi, 300 tona streljiva i minsko-eksplozivnih sredstava (MES), 70-ak topova i strojica te 120 motornih vozila;

32. "varaždinski" korpus JNA predao je (22.IX.) 79 tenkova, 48 borbenih vozila gusjeničara, 18 borbenih vozila s protuavionskim mitraljezima, 6 topova proizvodnje GVOZDIK, 6 višecjevnih bacača raketa (VBR) tipa Plamen, 4 VBR tipa Oganj, 18 haubica od 155 mm, 18 haubica od 152 mm s pripadajućim prijevoznim sredstvima, više stotina minobacača raznih kalibara te pješačko naoružanje (duge i kratke cijevi) za 8-9 brigada i više tisuća tona streljiva i eksploziva;

U vojarnama na teritoriju ZP Bjelovar zarobljeno je (28.IX.) 150 tenkova, 60 BVP, 121 komad topničkog oruđa, 12 komada VBR, 48 komada SO, 1106 komada raznih vozila te 3500 tona minsko-eksplozivnih sredstava i streljiva. Pripadnici JNA digli su u zrak velika skladišta oružja u Skradniku kraj Josipdola i u Bedeniku kraj Bjelovara, a sredinom listopada i veliko skladište eksploziva i streljiva kraj Oštarija te 2 vojna skladišta kraj Rijeke.

(16.IX.) Jugoslavenska ratna mornarica (JRM) blokirala je sve hrvatske luke (do 23.IX.); blokade su ponovljene tijekom X. i XI. Mjeseca

(16.-23.IX.) U žestokim borbama za Šibenik, hrvatski branitelji obranili su grad, koji je granatiran s mora, kopna i zraka (pri tome je gađana i probijena kupola katedrale Sv. Jakova). Tijekom napada, šibenska protuzračna obrana u jednom trenutku srušila je 2 neprijateljska zrakoplova (21.IX.); snimljen kamerama koje su pratile bitku, spontani urlik oduševljenja branitelja odjeknuo je širom Hrvatske i svijeta: Obadva, obadva, oba su pala!

(18.IX.) Gojko Šušak je imenovan za ministra obrane

(19.IX.) Hrvatski branitelji osvojili su vojarne JNA u Gospiću i spriječili pad grada u ruke pobunjenih Srba; uz pomoć zrakoplovstva i topništva JNA, Srbi su razorili velik dio Gospića.

(20.IX.) Donesen Zakon o obrani (NN 49/91): Oružane snage čine jedinstvenu cjelinu i sastoje se od Hrvatske vojske i Zbora narodne garde (čl. 38). Dana 3. studenog 1991. jedinice ZNG-a su formalno preimenovane u Hrvatsku vojsku. (to se ne odnosi na profesionalne brigade).

(20.IX.) Hrvatski branitelji nanijeli su znatne gubitke jugovojsci kod Tovarnika, a zatim (21./22. – 23.IX.) kod Ilače. Hrvatske postrojbe deblokirale su Vukovar (15.IX. odsječen od Vinkovaca) pravcem Nuštar – Marinci – Bogdanovci – Vukovar.

(21.IX.) Imenovan prvi načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske general Anton Tus (odluka o osnivanju Glavnog stožera donijeta je 3. kolovoza 1991.)

(25.IX.) Vijeće sigurnosti (VS) UN-a prihvatilo je Rezoluciju (713) o uvođenju potpunog embarga na isporuku oružja i vojne opreme na područje Jugoslavije; time je srpskom agresoru omogućeno lakše osvajanje teritorija u Hrvatskoj, a kasnije i u BiH.

(X.) Nakon žestokih borbi srpske postrojbe okupirale su po treći put Gornje Bogičevce kod Okučana (1.X.); Đeletovce, Petrovce i Marince (1.X.) te Cerić (2.X.) – strateški važne točke za obranu Vukovara, Slano kod Dubrovnika (4.X.), dio karlovačke općine (oko 5.X.), Medar (5.X.) i Dragalić kod Nove Gradiške (6.X.), Jasenovac (8.X.), Vaganac na Kordunu (8.-9.X.), južni dio Lipika (12.X.), Cavtat (15.X.), sela u okolici Iloka – Lovas (10.X.), te Šarengrad, Mohovo, Opatovac i Bapska (14.X.), Ilok (17.X.), Hrvatski Blagaj na Kordunu (24.X.), Tordince u istočnoj Slavoniji (25.X.) te područje južno od rijeke Kupe do Turnja (predgrađe Karlovca); iz osvojene tvornice Jamnička kiselica (9.X.) neprijatelj se povukao, srušivši most Jamnica – Lasinja.

(1.X.) Započeo je žestok napad JNA i četnika iz Crne Gore i Hercegovine na Dubrovnik i okolice; kod sela Čepikuće hrvatski branitelji nanijeli su teške gubitke agresoru. Iako zaštićen Poveljom UNESCO-a Dubrovnik je bio pod neprestanim napadima i granatiranjem (najžešći napadi bili su 11.XI. i 6.XII.).

(3.X.) Nakon što su opljačkali hrvatska sela (najveće od njih Ravno) u općini Trebinje u istočnoj Hercegovini (1.X.), četnici i JNA protjerali su Hrvate i zapalili im kuće; nagovještaj otvorene srpske agresije na BiH. Srpski blok (4 srpska i crnogorska člana) izveo je državni udar i preuzeo kolektivno Predsjedništvo SFRJ; funkciju predsjednika preuzeo je Crnogorac Branko Kostić.

(4.X.) Započeo je žestok napad JNA i srpskih postrojba na Karlovac i okolice (Turanj, Dugu Resu, Generalski Stol)

(4.-6.X.) Kritični dani za obranu Zadra. Nakon probijanja linije obrane i osvajanja Murvice i Crnog te dolaskom na Musapstan, JNA i srpske postrojbe krenule su na Zadar

(5.X.) i zaposjele brdo Križ, Briševo i dio Bokanjca; započelo je strašno razaranje Zadra, osobito njegova središta, no hrvatski branitelji obranili su Zadar.

(4.-10.X.) Napadi hrvatskih postrojbi na Marince, radi deblokade Vukovara nisu uspjeli. U teškim borbama hrvatske postrojbe zadržale su selo Nuštar (5./6.X.).

(5.X.) Srpske postrojbe (JNA i četnici) krenule su u opći napad na svim hrvatskim bojištima, s ciljem da za 20 dana slome obranu Republike Hrvatske

(7.X.) Zrakoplovi JNA (JRV) raketirali su Banske dvore (predsjedničke urede) u središtu Zagreba, u kojima su sastanak imali predsjednik Republike Hrvatske F. Tuđman te predsjednik Predsjedništva SFRJ S. Mesić i predsjednik SIV-a SFRJ A. Marković.

(8.X.) Proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske. Zbog označene zračne uzbune zasjedanje Sabora RH održano je u podrumu zgrade Industrije nafte (INA); Sabor je ustvrdio da je istekla tromjesečna odgoda Ustavne odluke od 25.VI. 1991. i donio odluku o otcjepljenju od SFRJ i osamostaljenju: Republika Hrvatska raskida sve državno-pravne veze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ ...

(16.X.) U borbama za obranu Vukovara poginuli su Blago Zadro, legendarni zapovjednik obrane Borovog Naselja i Alfred Hill, zapovjednik satnije Vojne policije 204. vukovarske brigade.

(17.X.) Iz Iloka i okolice Srbi su, uz nazočnost predstavnika EZ-a, protjerali između 8000 i 10.000 Hrvata i ostalih stanovnika.

(23.X.) Srpske postrojbe raketirale su i zapalile bolnicu u Vukovaru.

(24.X.) Jugoslavenska vojska izvršila je pomorski desant u Kugarima, čime je obrana Dubrovnika dodatno ugrožena

(30.X. – 3.I.1992.) Oslobodilačka operacija hrvatskih snaga Orkan '91. u zapadnoj Slavoniji.

(31.X. – 4.XI.) U prvoj etapi vojne akcije Otkos 10 (Bilogora) hrvatske postrojbe oslobodile su prostor Bilogore (oko 270 km²) i stvorile uvjete za napadna djelovanja u smjeru Papuka i Psunja. Neprijatelju su naneseni veliki gubici u tehnici i ljudstvu, a onemogućeno je spajanje 5. banjalučkog korpusa Vojske Jugoslavije sa srpskim postrojbama u pozadini hrvatskih obrambenih snaga.

(31.X.) U Dubrovnik je uplovio humanitarni konvoj Libertas (putnički brod Slavija i tridesetak brodova i brodica iz raznih hrvatskih luka); konvoj su predvodili predsjednik Predsjedništva SFRJ S. Mesić i hrvatski premijer F. Gregurić

(5.XI.) Hrvatski branitelji preuzeli su veliko skladište oružja i streljiva u Delnicama (jedno od najvećih na tlu bivše Jugoslavije)

(10.XI.) Srpske postrojbe okupirale su i razrušile Bogdanovce, čime je obruč oko Vukovara još čvršće stegnut; na novogradiškom bojištu HV je popravila svoju poziciju na području Medara.

(12.XI.) Srpske postrojbe okupirale su i razorile Saborsko u Lici te vukovarsko naselje Lužac, čime je obrana Vukovara razbijena na dva dijela (Vukovar i Borovo Naselje)

(12.-13.XI.) Pokušaj proboja HV-a prema Vukovaru i otvaranje koridora Nuštar – Marinci – Bogdanovci – Vukovar nije uspio; velika snaga neprijateljske vatre prouzročila je gubitke u ljudstvu i tehnici HV-a

(14/15. i 16.XI.) Hrvatska ratna mornarica je u Splitskom, a zatim i u Korčulanskom kanalu, porazila Jugoslavensku ratnu mornaricu (predvođenu razaračem Split) i razbila pomorsku blokadu grada Splita, koji je jugovojska granatirala.

(18.XI.) U Vukovaru je prestao organizirani otpor hrvatskih branitelja (u Borovu Naselju organizirani otpor prestao je dan kasnije); jedna bojna hrvatskih branitelja nastavila je pružati otpor neprijatelju do ranih jutarnjih sati 20.XI., a neki branitelji povukli su se iz Borova Naselja tek 23.XI. Bitka za Vukovar (24.VIII. – 18.XI. 1991.) bila je presudna za obranu Hrvatske, a Vukovar je postao simbol hrvatskoga otpora srpskoj agresiji. Tijekom napada na grad, JNA i srpske paravojne postrojbe razrušile su ili oštetile gotovo sve vukovarske građevine, ne poštedjevši pri tome ni bolnicu, ni

vjerske, kulturne i povijesne spomenike, ni gospodarske i stambene objekte. Tijekom srpske agresije 1991. u Vukovaru je poginulo najmanje 1.739 osoba, među kojima nekoliko desetaka djece, a prognano je oko 22.000 građana. U srpskim logorima i zatvorima u Srbiji i Jugoslaviji, pod kontrolom JNA bilo je zatočeno te zlostavljano i podvrgnuto strašnim mučenjima najmanje 2.796 osoba zarobljenih 1991. na području Vukovara. Dana 20. XI. uslijedilo je ubijanje zatočenika i bacanje u masovnu grobnicu na Ovčari iz koje je u rujnu i listopadu 1996. ekshumirano 200 tijela, a do studenoga 2008. identificirane su 193 osobe, ubijene u dobi od 16 do 72 godine. Po zadnjim podacima na Ovčari su ubijene 264 osobe.

(18.XI.) Prilikom okupacije ravnokotarskih sela Škabrnje i Nadina (19.XI.) srpski teroristi ubili su i masakrirali 56 mještana; u prvim tjednima okupacije ubijeno je još tridesetak mještana

(18.XI.) U Grudama je proglašena "Hrvatska zajednica Herceg Bosna" (HZ HB), kao politička, kulturna, gospodarska i područna cjelina osnovana za zaštitu interesa Hrvata u BiH.

(21.XI.) Srušen je Maslenički most

(23.XI.) U Genevi je potpisan sporazum o deblokadi vojarni JNA i povlačenju JNA iz Hrvatske. U skladu s dogovorom (od 18.X.) JNA je već napustila Jastrebarsko (13.XI.), a zatim i Pulu (6.XII.), Rijeku (9.XII.), ratnu luku Divulje kod Splita (22.XII.), Dugo Selo (23.XII.), Pleso – kao posljednju vojarnu na zagrebačkom području (25.XII. 1991.) te vojni kompleks Loru u Splitu (4.I. 1992.) i druge vojarnje na teritoriju pod nadzorom legalnih vlasti Republike Hrvatske

(24.XI.) Srpsko-crnogorske postrojbe okupirale su dubrovačko predgrađe Mokošicu

(XII.) Nakon što su zaustavili prodor banjalučkog korpusa prema Virovitici (30.XI.), hrvatski branitelji preuzeli su inicijativu na zapadnoslavonskom bojištu (općine Podravska Slatina, Virovitica, Grubišno Polje, Daruvar, Pakrac, Požega). Od 6.XII. (oslobođen Lipik) do 26.XII. (osvojeno jako četničko uporište Bučje) HV je potisnuo srpske postrojbe prema Okučanima i oslobodila 2/3 okupiranog područja zapadne Slavonije (uništeno je 21 neprijateljsko uporište i oslobodeno 21 naseljeno mjesto); tijekom akcije u bijegu pred Hrvatskom vojskom srpski teroristi masakrirali su više od 50 civila u selima Voćin i Hum (zapadna Slavonija), a 20 osoba je nestalo.

Tijekom prosinca borbe su vođene i na drugim bojištima: srpske postrojbe pretrpjele su težak poraz kod Komletinaca (3.-5.XII.), zatim na sisačkom bojištu (19.XII.) i u okolici Šibenika (26.XII.), gdje je Hrvatska vojska dan ranije oslobodila selo Čista Mala), a u Baranji je HV oslobodio oko 30 km² okupiranog teritorija i stvorio mostobran za daljnje vojnooslobodilačke akcije. Međutim, HV je u Kričkama (nedaleko od Novske) pretrpio težak poraz (9.-10.XII.); na bojištu uz rijeku Kupu HV je krenuo iz sela Šišinec u napad iz pokreta forsiranjem rijeke Kupe (akcija Vihor), ali je pod snažnom topničkom vatrom neprijatelja pretrpio gubitke i povukao se na početne položaje (12.-13.XII.); nakon žestokih borbi srpske postrojbe okupirale su Antunovac (5.XII.), Čanak (10.XII.) i Paulin Dvor (16.XII.) nedaleko od Osijeka.

(7.XII.) Badinterova komisija donijela je zaključak da SFRJ više ne postoji. Prema mišljenju komisije promjena postojećih (republičkih) granica i crta razgraničenja postignuta silom ne može proizvesti pravne učinke; to su presudni zaključci za konačnu odluku EZ-a o priznanju Hrvatske i ostalih republika bivše SFRJ.

(11.XII.) Ukrajina je priznala Hrvatsku. (14.XII.) Latvija je priznala Hrvatsku.

(16.XII.) Na temelju izvješća Badinterove komisije, Ministarsko vijeće EZ-a u Bruxellesu odlučilo je da će do 15. siječnja 1992. priznati republike bivše SFRJ kao samostalne i suverene države, ako dostave zahtjev za priznanjem i ispune postavljene uvjete (prava manjina i ljudska prava). Austrija je odlučila priznati Hrvatsku i Sloveniju i sve druge republike bivše SFRJ koje to zatraže; odluka austrijskoga parlamenta stupila je na snagu 15. siječnja 1992.

(19.XII.) Odlukom vlade u Reykjaviku Island je bezuvjetno priznao Republiku Hrvatsku kao neovisnu državu. Neke europske države donijele su odluku o priznanju Hrvatske (Njemačka, Italija, Mađarska, Švedska, Češko-Slovačka, Poljska, Irska), ali su primjenu te odluke odgodile za 15. siječnja 1992.

(19.XII.) Na novogradiškom bojištu HV je ovladao Mašićkom Šagovinom, jakim neprijateljskim uporištem

(23.XII.) Republika Hrvatska pustila je u opticaj vlastiti novac – hrvatski dinar (55 HRD = 1 DM).

(24.XII.) Predsjednik RH Franjo Tuđman donio je odluku o ustrojstvu domobranstva, “na teritorijalnom načelu”

(25.XII.) Nakon raspada SSSR-a Mihail Gorbačov podnio je ostavku, a svoje ovlasti prenio je na Borisa Jeljcina.

(27. XII.) Nakon neuspješnih pokušaja i gubitaka (16.XII. i 20.XII.) HV je oslobodila snažno pobunjeničko uporište Grahovljane nedaleko od Daruvara.

(30.XII.) HV je ovladala Širincima, strateški važnim uporištem iz kojega su četnici topništvom gađali Novu Gradišku.

(31.XII.) Estonija je priznala Hrvatsku

1992.

(1.-3.I.) Srpske postrojbe okupirale su Novigrad, Pridragu, Paljiv i Podgradinu kod Zadra. U pokušaju daljnjeg osvajanja u zadarskoj okolici, srpske postrojbe poražene su i natjerane na povlačenje; Hrvatska vojska uspjela je zadržati važnu prometnicu Zadar – Karlovac. (2.I.) U Sarajevu je potpisan sporazum o potpunom prekidu vatre u Republici Hrvatskoj (Vanceov plan) i dolasku snaga Organizacije ujedinjenih naroda (Sarajevski sporazum); stupio je na snagu 3.I. u 18 sati.

(13.I.) Vatikan priznao Republiku Hrvatsku.

(7.I.) Raketom “zrak-zrak” zrakoplov Mig-21 jugoslavenske vojske srušio je iznad sela Podrute nedaleko od Varaždina helikopter Europske promatračke misije (poginuli su svi članovi misije – 4 Talijana i 1 Francuz)

(15.I.) Republiku Hrvatsku (i Sloveniju), kao samostalnu i suverenu državu, priznale su države Europske Zajednice (EZ): Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Ujedinjena Kraljevina

(17.I.) U posjet Hrvatskoj stigao je predsjednik Republike Italije Francesco Cossiga; prvi strani državnik koji je posjetio međunarodno priznatu Republiku Hrvatsku.

(17.II.) Rusija priznala Hrvatsku

(21.II.) Rezolucijom 743 Vijeća sigurnosti UN utemeljena mirovna operacija UNPROFOR u Hrvatskoj, BiH i Makedoniji – snage UN počele su se razmještati u ožujku 1992.; sjedište UNPROFOR-a bilo je u Zagrebu. Operacija u Hrvatskoj završila je krajem ožujka 1995.

(7.IV.) SAD je priznao Hrvatsku, Sloveniju i BiH; Hrvatska je priznala BiH

(8.IV.) odlukom “Predsjedništva HZ Herceg Bosne” u Grudama je osnovano Hrvatsko vijeće obrane (HVO) kao jedini institucionalni oblik obrane Hrvata u Bosni i Hercegovini. HVO se uspostavlja kao vrhovno tijelo obrane hrvatskoga naroda u HZ HB (čl.1.), sa zadatkom obrane suvereniteta prostora

HZ HB i zaštite hrvatskoga naroda, kao i drugih naroda u ovoj zajednici, napadnutih od bilo kojega agresora (čl. 2.).

(21.IV.) Srpske postrojbe potpuno su opkolile Sarajevo. Sarajevo je u blokadi ostalo sve do 29.II.1996. U tom razdoblju gotovo neprekidnog srpskog granatiranja poginulo je oko 11.000 građana (od toga oko 1600 djece), a ranjeno je oko 50.000 građana; svjetsku javnost osobito su potresle slike masovnog ubojstva Sarajlija koje su stajale u redu za kruh u Ulici V. Miškina (27.V.1992.) i na tržnici Markale (5.II.1994.)

(24.-28.IV.) Jake srpske postrojbe napale su pravcem Neum, Metković i Ploče, s ciljem konačnog zauzimanja doline Neretve i presijecanja hrvatskog teritorija (odvajanje i osvajanje južnog dijela Hrvatske); nakon žestokih borbi koje su trajale gotovo 3 dana i 3 noći, hrvatski branitelji izdržali su nemoguće, slomili nadmoćnijeg neprijatelja i prepolovili njegovu snagu.

(17.-23.V.) **Akcijom Jaguar** HV je oslobodila brdo Križ u zaleđu Bibinja kod Zadra, s kojega su srpski teroristi ugrožavali promet Jadranskom magistralom.

(18.V. – 30.VI.) **Vojnom akcijom Spaljena zemlja** HV je na Južnom bojištu započeo operaciju deblokade Dubrovnika. Deblokiran je Pelješac (20.V.) i oslobođena je okolica Dubrovnika: Čepikuće (21.V.), Slano (25.V.), i cijelo dubrovačko primorje – Mokošica, Brgat, Bosanka, Rijeka dubrovačka i Župa dubrovačka (do 26.V.), čime je osigurana prometnica prema Dubrovniku. Istodobno, hrvatske postrojbe oslobodile su dio istočne Hercegovine (do 20.V.) i selo Ravno (30.V.)

(22.V.) Hrvatska je primljena u OUN, kao 178. članica (primljene su i Slovenija i BiH); Predsjednik Republike Hrvatske F. Tuđman govorio je na Općoj skupštini OUN-a.

(do 30.V.) Jugoslavenska ratna mornarica napustila je posljednje okupirane hrvatske otoke Vis, Lastovo i Mljet

(6.-8.VI.) **Vojnom akcijom Čagalj** oslobođen je zapadni dio Mostara i veliki dio Hercegovine. Hrvatske postrojbe (HV i HVO) protjerale su neprijatelja iz doline Neretve oko Čapljine i oslobodile visoravan Dubrave; zatim Stolac i okolna sela (12.-13.VI.) te lijevu obalu rijeke Neretve i cijeli Mostar (do 21.VI.); pod zapovjedništvom HVO-a i u HOS-u, u borbama za oslobođenje Mostara i na drugim bojištima borili su se i Bošnjaci-muslimani

(21.VI.) Munjevitom akcijom Hrvatska vojska oslobodila je Miljevački plato (7 sela, oko 150 km²) u općini Drniš (**akcija Miljevci**). Protuudar srpskih postrojbi Hrvatska vojska uspješno je odbila (23.VI.), nakon čega je uslijedila odmazda srpskoga topništva po dalmatinskim gradovima, ali i djelovanje hrvatskog topništva prema Kninu. VS UN-a osudilo je akciju i zatražilo povlačenje Hrvatske vojske na početne položaje (Rezolucija 762), što je Hrvatska odbila

(1.-13.VII.) HV je deblokirao Dubrovnik (**akcija Tigar**). HV je istjerao neprijatelja sa strateški iznimno značajne Ivanjice i Uskoplja i ovladao ključnim dominantnim kotama iznad Dubrovnika (Osojnik, Golubov kamen, Debela glava) te potisnuo srpske postrojbe prema Trebinju; Dubrovnik je potpuno deblokiran sa zapadne strane (otvorena je komunikacija Ploče – Dubrovnik) i stvoreni su uvjeti za priključenje dalekovoda u Rijeci dubrovačkoj u elektrosistem BiH, što je omogućilo rješavanje akutne krize električne energije za Dalmaciju i njezine otoke. Neprijatelj je onemogućen da izravno i neposredno gađa ciljeve u Dubrovniku, a ostvareni su uvjeti za proboj prema Konavlima (preko planinskoga zaleđa Dubrovnika iznad Župe dubrovačke i Gornjih Konavala)

(23.VII. – 13.VIII.) U **vojnoj akciji Oslobođena zemlja** hrvatske postrojbe "očistile" su neprijateljske "džepove" u zaleđu Dubrovnika (od Zavale do Modroglavine) i uspostavile nove obrambene položaje na planinskom vijencu iznad južnog ruba Popova polja.

(2.VIII.) Održani su drugi višestranački izbori za Sabor i prvi za predsjednika Republike Hrvatske. Na predsjedničkim izborima u prvom krugu pobijedio je Franjo Tuđman (56,69 % glasova), ispred

Dražena Budiše (21,91 %); na izborima za Sabor RH najviše glasova dobio je HDZ (43,72 %), a zatim HSLs (17,33 %), HSP (6,91 %), HNS (6,55 %), SDP (oko 5 %) i HSS (oko 4 %)

(19./20.X.) Okupatorska Vojska Jugoslavije napustila je Cavtat i Konavle

(20./21.X.) Hrvatska vojska izvršila je desant na Cavtat i spriječila da srpske postrojbe iz Hercegovine preuzmu okolne dominantne položaje, koje je napustila Vojska Jugoslavije. (22.-26.X.) Hrvatska vojska izbila je na granicu Hrvatske prema Crnoj Gori i Hercegovini, čime je najjužniji dio Hrvatske oslobođen (akcija Oslobođanje Konavala)

(22.-27.X.) Uspješno izvedenom **vojnom akcijom Vlačica** hrvatske postrojbe uspostavile su nove obrambene crte u zaleđu Dubrovnika. **Jedinice Južnog bojišta izvršile su zadatak dobiven 10.IV.1992. (prijavak generala J. Bobetka hrvatskom predsjedniku F. Tuđmanu, 29.X. na smotri hrvatskih postrojbi koje su izvojevale pobjedu na Južnom bojištu)**

(20.XI.) General Janko Bobetko imenovan je za načelnika Glavnog stožera HV-a (na toj dužnosti ostao je do 15.VII.1995.)

1993.

(22.I.) **Započela je napadajna operacija HV-a Gusar (Maslenica).** Cilj HV-a bio je odbaciti neprijatelja od ceste Karlobag – Maslenica – Zadar i osigurati Masleničko ždrilo radi gradnje mosta te odbaciti neprijatelja od Zadra, osloboditi zadarsko zaleđe i Zrakoplovnu bazu Zemunik; hrvatske postrojbe su za 72 sata oslobodile, a zatim u teškim višemjesečnim borbama i zadržale Masleničko ždrilo i zaleđe Zadra te važnu stratešku točku na Velebitu (Tulove grede). VS UN-a (Rezolucija 802) zatražilo je povlačenje HV-a na položaje od prije početka akcije. Osobito žestoke borbe vođene su početkom veljače za sela Kašić i Novigrad, no hrvatski branitelji su rijetko viđenom požrtvovnošću, usprkos znatnim žrtvama, uspjeli odbiti odlučne protuudare brojnijeg neprijatelja i nanijeti mu vrlo velike gubitke. Postavljanjem pontonskoga mosta, Dalmacija je smjerom Zadar – Maslenica – Karlobag opet cestovno povezana s ostalom Hrvatskom (do tada je cestovna komunikacija ovisila o trajektu otok Pag – kopno).

(27./28.I.) Hrvatska vojska oslobodila je neka sela u okolici Sinja (Satrić i Potravlje) te HE Peruča (akcija Peruča). Srpske postrojbe odbačene su 7 km prema Kninu. Prilikom povlačenja, četnici su s 30 tona eksploziva minirali branu hidrocentrale, želeći izazvati golemu ekološku i ljudsku katastrofu (velike ljudske žrtve u donjem toku rijeke Cetine); rušenje brane HE Peruča spriječio je engleski časnik Mark Nicholas Gray, koji je već u kolovozu 1992. podigao preljevni kanal i smanjio razinu vode u jezeru. U akcijama od 22. do 28. siječnja hrvatske postrojbe oslobodile su oko 850 km².

(25.V.) Rezolucijom (827) VS UN-a osnovan je Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, sa sjedištem u Haagu.

(9.IX.) **Vojnom akcijom** HV je oslobodio tzv. **Medački džep**, jugoistočno od Gospića (sela Divoselo, Čitluk, Počitelj). Srpske snage su raketirale Karlovac, Lučko (predgrađe Zagreba), Samobor, Jastrebarsko, Ivanić Grad, Kutinu, Popovaču, Gospić i druge hrvatske gradove, u kojima su stradale brojne civilne žrtve i počinjena velika materijalna šteta. Dio međunarodne javnosti i političara optužio je HV za provođenje taktike "spaljena zemlja" i civilne žrtve u akciji Medački džep, a VS UN-a zatražilo je (14.IX.) od HV-a povlačenje na položaje uspostavljene prije spomenute akcije.

(12.-14.IX.) HV je oslobodio dio teritorija kod Petrinje

(10.-22.XII.) Humanitarnim konvojem Bijeli put za improviziranu bolnicu u Novoj Bili, Hrvatska je dostavila pomoć Hrvatima iz Lašvanske doline, koji su bili u okruženju Armije BiH. Na povratku,

muslimanske postrojbe kod Gornjeg Vakufa napale su i opljačkale konvoj te ubile vozača kamiona Antu Vlaića; pljačku humanitarnih konvoja prakticirale su sve zaraćene strane u BiH.

1994.

(17.II.) Na Velebitu (kod Tulovih greda) poginuo je Damir Tomljanović Gavran, legendarni zapovjednik 2. pješačke bojne 1. gardijske brigade (Tigrova)

(18.III.) U Washingtonu, u nazočnosti američkog predsjednika Billa Clintona, predstavnici hrvatskog i muslimanskog naroda u BiH, Krešimir Zubak i Haris Silajdžić, potpisali su sporazum o uspostavi hrvatsko-bošnjačke federacije (Federacija BiH), a predsjednici Tuđman i Izetbegović o uspostavi konfederacije između Federacije BiH i Republike Hrvatske, čime su stvoreni uvjeti za prekid tragičnog sukoba između HVO-a i Armije BiH.

Među najžešćim i najkrvavijim bili su hrvatsko-muslimanski sukobi u središnjoj Bosni (Žepče, Busovača, Vitez, Travnik), iz koje su nadmoćnije snage Armije BiH pokušale protjerati Hrvate, te sukobi u Mostaru, u kojima su pripadnici HVO-a granatirali istočni dio Mostara, već razoren djelovanjem JNA. Za napade je VS UN-a uglavnom optuživalo hrvatsku stranu (primjerice 10.V. i 19.VII. 1993.), zbog čega je razmatrano i uvođenje sankcija protiv Hrvatske (13.VII. 1993.). Tijekom hrvatsko-muslimanskog sukoba Hrvati su uglavnom protjerani s područja pod nadzorom Armije BiH (iz Konjica, Jablanice, Travnika, Kaknja, Fojnice, Bugojna, Vareša te brojnih sela u općinama Zenica, Kakanj, Travnik, Novi Travnik, Visoko, Busovača, Konjic, Kiseljak, Kreševo i Fojnica), a Muslimani s područja pod nadzorom HVO-a (Stolac, Prozor, Kiseljak, zapadni Mostar). Na obje zaraćene strane postojali su sabirni logori, u kojima su zatvarani i civili; primjerice, za Muslimane logori Helidrom u Mostaru, Dretelj kod Čapljine, Gabela, Ljubuški, a za Hrvate logori na stadionu NK Iskre u Bugojnu, u muzeju u Jablanici, glazbenoj školi u Zenici. Počinjeni su i ratni zločini s obje strane. Noviji podaci govore o 1051 ubijenom civilu hrvatske nacionalnosti, među kojima je bilo i 121 dijete, te o 14.444 Hrvata koji su bili zatočeni u nekom od 331 logora i zatvora Armije BiH; od toga su ubijena 632 Hrvata logoraša (50 je ritualno pogubljeno). Istodobno, oko 170.000 Hrvata je protjerano ili su izbjegli s prostora pod kontrolom Armije BiH. Pripadnici HVO-a optuženi su za zločine nad Muslimanima u selima Ahmići, gdje je ubijeno 117 Muslimana (16.IV. 1993.), i Stupni Dol gdje je ubijeno 38 Muslimana (23.X. 1993.). Istodobno u Hrvatskoj je utočište našao velik broj muslimanskih izbjeglica iz BiH; početkom 1994. u Republici Hrvatskoj bilo je više od 280.000 izbjeglica (Hrvata i Muslimana) iz BiH.

(30.V.) U opticaj je puštena nova hrvatska valuta – kuna (lipa, kao stoti dio kune).

(14.VI.) Predsjednik RH Franjo Tuđman posjetio je Sarajevo.

(10.-11.IX.) Papa Ivan Pavao II. (16.X.1978. – 2.IV.2005.) došao je u Zagreb u posjet Crkvi u Hrvata i Republici Hrvatskoj; papu su uz ogromno mnoštvo naroda dočekali kardinal i nadbiskup zagrebački Franjo Kuharić te predsjednik RH dr. Franjo Tuđman

(31.X. – 3.XI.) Hrvatske postrojbe oslobodile su Kupres (akcija Cincar); akcija je bila koordinirana s vojnim djelovanjem Armije BiH. Oslobođanje Kupresa imalo je izniman strateški i psihološki značaj, a bilo je preduvjet za napredovanje prema Glamoču i Bosanskom Grahovu

(29.XI.) Ministri obrane Hrvatske (G. Šušak) i SAD (William Perry) potpisali su u Pentagonu Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji.

(29.XI. – 24.XII.) Hrvatske postrojbe (HV i HVO) ovladale su većim dijelom Livanjskoga polja (**napadajna akcija Zima '94.**). Cilj akcije bio je oslabiti srpsku ofenzivu na Bihać i osigurati povoljan strateški prostor za oslobađanje okupiranih dijelova Hrvatske i BiH; oslobođeno je područje širine 10 km, a dubine 20 km – ukupno 200 km². Međutim, neprijatelj je s istaknutih

uzvišenja na planinama Dinari i Staretini i dalje paljbom mogao nadzirati aktivnosti u Livanjskom polju i bočnim udarima ugroziti oslobođeno.

1995.

Početak godine predložen je Plan Z-4 (SAD, Rusija, Njemačka, V. Britanija) o političkom rješenju krize u Hrvatskoj. Plan je naglasio suverenitet i integritet Hrvatske, ali je predvidio iznimno široku autonomiju Srba u UNPA područjima Sjever i Jug (vlastito zakonodavstvo i vlada, posebna policija, novac, grbovi, zastave i obilježja te sudski sustav, pravo ubiranja poreza itd.); hrvatska strana imala je ozbiljnih primjedbi na Plan, a Srbi u Kninu nisu ga željeli ni razmotriti. Pod srpskom okupacijom nalazilo se oko 20 % kopnenog teritorija Republike Hrvatske.

(9.III.) Muslimanske vlasti uhitile su zapovjednika HVO Bihać generala Vladu Šantića, kojem se zatim gubi svaki trag

(7.IV.) Na planini Dinari iznad Knina hrvatske postrojbe oslobodile su područje širine 15, a dubine 5 km (napadajni boj Skok 1). HV je stavio pod paljbenu nadzor neprijateljska uporišta na području Uništa i Cetine; pokušaji neprijatelja, koji je djelovanjem topništva iz okruga sela Cetine (teritorij Republike Hrvatske) prekršio Zagrebački sporazum, da u protunapadima vrati izgubljene položaje, nisu uspjeli

(1.-2., odnosno 4. V.) **Vojno-redarstvenom operacijom „Bljesak“** oslobođena je zapadna Slavonija i Posavina – UN sektor Zapad (oko 600 km²). Početkom 1995. vodstvo pobunjenih Srba odbilo je novi prijedlog međunarodne zajednice – tzv. “Plan Z4” o političkom rješenju krize u Hrvatskoj. Plan je predvidio iznimno široku autonomiju Srba u Hrvatskoj, gotovo “državu u državi”, na području predviđenih kotareva Gline i Knina, koji bi obuhvatili sve općine s većinskim srpskim stanovništvom. Time su srpski političari jasno pokazali da ni pod kojim uvjetima neće prihvatiti ni mirnu reintegraciju u ustavnopravni poredak RH, ni suživot s Hrvatima. Budući da su propali i svi kasniji pokušaji hrvatske vlasti i međunarodne zajednice da diplomatskim putem riješi pitanje okupiranoga teritorija, Hrvatska je početkom svibnja 1995. provela novu oslobodilačku vojno-redarstvenu operaciju – “Bljesak”, u kojoj je oslobođeno oko 600 km² preostalog okupiranog teritorija zapadne Slavonije. U samo 2 dana – 1. i 2. svibnja – slomljen je otpor srpskih postrojbi i oslobođeni su Okučani, Jasenovac i Stara Gradiška. Ostaci poraženoga 18. korpusa “Srpske vojske Krajine” predali su se u popodnevnim satima 4. svibnja iznad Pakraca, a organizirani otpor specijalnih snaga pobunjenih Srba prestao je sljedećega jutra, oko 6.30 sati u području Omanovca. U operaciji su poginula 42 pripadnika hrvatskih oružanih snaga, a 162 su ranjena. Neprijateljski gubici bili su višestruko veći. Radi odmazde, srpsko vodstvo zapovjedilo je raketiranje hrvatskih gradova. Napadnut je i glavni grad Hrvatske Zagreb, u kojem su pogođene dječja bolnica, gimnazija, Akademija dramskih umjetnosti i drugi civilni objekti; pritom je ubijeno sedmero, a ranjeno 176 civila. Tijekom i nakon operacije “Bljesak”, hrvatske vlasti osigurale su humani postupak i sva građanska prava srpskom stanovništvu, a pripadnicima srpskih postrojbi zajamčena je primjena Zakona o oprost. Unatoč tomu, većina stanovnika srpske narodnosti na okupiranom dijelu zapadne Slavonije napustila je to područje uoči i tijekom operacije “Bljesak”. Pod golemim pritiskom srpskoga vodstva i uz prijetnju nastavka bombardiranja Zagreba, UN je potom organizirao operaciju “Sigurni prolaz”, kojom je najveći dio preostalog stanovništva srpske narodnosti napustio zapadnu Slavoniju.

(4.-11.VI.) Hrvatske postrojbe (HV i HVO) potisnule su neprijatelja prema Bosanskom Grahovu i Glamoču (**napadajni boj Skok 2**). Hrvatska vojska ovladala je jakim srpskim uporištem Crni Lug i okolnim selima te Velikim i Malim Šatorom; oslobođeno je područje širine 30 km, a dubine 14 km – oko 420 km². Time je Livanjsko polje u cijelosti osigurano za manevarski prostor hrvatskih postrojba, koje su spojene od Dinare preko Šator planine i Staretine sve do Kupreških vrata, a pod

nadzor hrvatskog topništva stavljena je važna komunikacija Glamoč – Bosansko Grahovo u BiH te Cetinska dolina i Vrličko polje u Hrvatskoj

(11.VII.) Srpske postrojbe osvojile su Srebrenicu, a zatim i Žepu (25.VII.), gradove “pod zaštitom” UN. Nad stanovništvom tih gradova Srbi su počinili stravičan ratni zločin; u Srebrenici je ubijeno oko 8400 Bošnjaka, a ostali su prognani.

(15.VII.) Načelnik Glavnog stožera HV-a postao je general zbora Zvonimir Červenko

(22.VII.) U Splitu su predsjednik RH (Franjo Tuđman) i predsjednik Predsjedništva BiH (Alija Izetbegović) te predsjednik Federacije BiH (Krešimir Zubak) i predsjednik Vlade BiH (Haris Silajdžić) potpisali Deklaraciju o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanju političkog rješenja sukladno naporima međunarodne zajednice (Splitska deklaracija); osobit značaj imao je sporazum o vojnoj suradnji

(25.-30.VII.) Hrvatske postrojbe oslobodile su oko 1600 km² teritorija BiH (**operacija Ljeto '95.**). Cilj hrvatskih postrojbi bio je povećati sigurnost Livna i Kupresa, zaustaviti srpsku ofenzivu na Bihać i stvoriti preduvjete za oslobađanje Knina i ostalih okupiranih dijelova Hrvatske. Oslobađanjem Bosanskog Grahova (28.VII.) i Glamoča (29.VII.), hrvatske postrojbe dovele su pobunjene Srbe u sjevernoj Dalmaciji u poluokruženje, a stvoreni su i preduvjeti za napredovanje prema Banjoj Luci

(3.VIII.) Pregovori između hrvatskih vlasti i pobunjenih Srba u Genthodu kod Geneve nisu donijeli nikakav pomak; Srbi su odbili prijedlog “mirne reintegracije”

(4.-7., VIII.) **Vojno-redarstvenom operacijom Oluja** hrvatske postrojbe oslobodile su okupirani teritorij Hrvatske u sjevernoj Dalmaciji, Lici, Banovini i Kordunu (7940 km²) te omogućile Armiji BiH da razbije srpsku opsadu Bihaća.

Završnu oslobodilačku vojno-redarstvenu operaciju, nazvanu “Oluja”, Hrvatska je provela od 4. do 7., odnosno do 10. kolovoza 1995. godine. Hrvatska vojska i specijalne jedinice policije krenule su 4. kolovoza 1995. u 5 sati u napad duž crte od Bosanskog Grahova na jugu do Jasenovca na istoku, na bojišnici dugoj više od 630 kilometara. Hrvatske snage u istočnoj Slavoniji i južnoj Dalmaciji stavljene su u stanje pripravnosti radi mogućeg napada Vojske Jugoslavije i Vojske Republike Srpske iz Bosne i Hercegovine. Najveći uspjeh u operaciji postignut je u prijepodnevnim satima 5. kolovoza, kad su pripadnici 4. i 7. gardijske brigade Hrvatske vojske (podrijetlom iz Dalmacije, Bosne i Hercegovine, Zagorja i drugih područja) oslobodili Knin.

Dan oslobođenja Knina u Hrvatskoj je proglašen Danom pobjede i domovinske zahvalnosti, a potom i Danom hrvatskih branitelja.

U sljedećim danima hrvatske snage zaposjele su državnu granicu, osigurale je i krenule u pretres oslobođenog prostora sjeverne Dalmacije, Like, Banovine i Korduna (oko 10.500 km²).

U operaciji je poginulo 196 pripadnika Oružanih snaga RH, najmanje 1.100 je ranjeno, a 15 je nestalo. Gubici neprijatelja bili su nekoliko puta veći. Istodobno, operacijom “Oluja” hrvatske snage omogućile su Armiji Bosne i Hercegovine da razbije srpsku opsadu Bihaća. Time je spriječena nova humanitarna katastrofa u Bosni i Hercegovini i zločin poput masakra u Srebrenici, gdje su u srpnju 1995. pripadnici srpskih postrojbi, pod zapovjedništvom generala Ratka Mladića, ubili su nekoliko tisuća Bošnjaka – muslimana (spominje se broj od 8000).

Pobjeda hrvatskih snaga u “Oluji” jedan je od najvažnijih događaja u hrvatskoj povijesti, jer je njome osigurana sloboda njezinih građana i razvoj Republike Hrvatske te teritorijalna cjelovitost i opstanak u međunarodno priznatim granicama.

(8.-15.IX.) U **vojnoj operaciji Maestral** hrvatske postrojbe oslobodile su Jajce i oko 2500 km² teritorija BiH (100 km teritorija po širini i 25 km po dubini). Cilj hrvatskih postrojba (HV i HVO) bio

je dubljim prodorom prema Šipovu i Jajcu te Drvaru i Oštrelju potisnuti neprijatelja od Kupresa, Glamoča i Bosanskog Grahova, i osigurati Livno od dometa dalekometnoga topništva i raketa, kako bi se stvorili uvjeti za povratak prognanika, a istodobno snagama Armije BiH (5. i 7. korpus) stvoriti uvjete za napredovanje prema rijeci Sani i dolinom rijeke Ugar. Hrvatske postrojbe ovladale su Vitorogom i Demirovcem (11.IX.), Šipovom (12.IX. – kasnije Daytonskim sporazumom prepušten Srbima), Jajcem (13.IX.), Drvarom i prijevojem Oštrelj (14.IX.). Armija BiH oslobodila je Donji Vakuf, Bosanski Petrovac i Ključ, a zatim Sanski Most i Bosansku Krupu (17.IX.).

(18.-19.IX.) HV je prešao rijeku Unu na nekoliko mjesta od Dvora do Dubice (akcija Una), ali je nakon početnog napredovanja pretrpio znatne gubitke i povukao se na početne položaje

(9.-11.X.) Hrvatske postrojbe (HV i HVO) oslobodile su 800 km² teritorija BiH (**operacija Južni potez**); pod nadzorom srpskih postrojbi, koje su se nalazile pred potpunim slomom, ostalo je 46 % teritorija BiH. Cilj hrvatskih vojnika u akciji bio je poraziti neprijatelja na širem području Mrkonjić Grada, Podrašničkog polja i HE Jajce-3 (Bočac), doseći položaje s kojih se može gađati Banja Luka i poduzeti napadajno djelovanje za njezino oslobađanje, staviti pod nadzor putove prema Banjoj Luci te oslabiti pritisak neprijatelja na 5. i 7. korpus Armije BiH, koja je počela gubiti područje oko gradova Bosanski Novi i Ključ.

Hrvatske postrojbe prodrle su 40 km u širinu i 20 km u dubinu neprijateljskoga teritorija te ovladale Mrkonjić Gradom (10.X.) i HE Bočac (kasnije Daytonskim sporazumom prepušteni Srbima). Time su preuzele nadzor nad cijelim elektroenergetskim sustavom na rijeci Vrbas i stvorile preduvjete za ulazak u Banju Luku (udaljena 23 km od hrvatskih položaja), u kojoj je zavladao panika i za čiju obranu nije bilo dovoljno snaga; postrojbama Armije BiH omogućeno je napredovanje prema Skender Vakufu i učvršćenje u Sanskom Mostu (opet oslobođen 12.X.). "Vojska Republike Srpske" bila je pred potpunim porazom. Akcija Južni potez, prekinuta je na zahtjev međunarodne zajednice.

(9.X.) U borbama za Mrkonjić Grad, kao zamjenik zapovjednika 4. gbr., poginuo je general bojnik Andrija Matijaš Pauk, jedan od legendarnih zapovjednika Hrvatske vojske u Domovinskom ratu.

(21.XI.) U Daytonu (Ohio, SAD), nakon dugih i teških pregovora (1.-21.XI.) delegacije Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije, predvođene predsjednicima F. Tuđmanom, A. Izetbegovićem i S. Miloševićem, prisiljene su na sporazum o miru u BiH (Daytonski sporazum). BiH je podijeljena po principu: 1 država – 2 entiteta – 3 naroda. Srpskom entitetu pripalo je čak 49 % teritorija BiH (Federaciji BiH samo 51 %), usprkos tomu što je "Republika Srpska" stvorena genocidom nad nesrpskim stanovništvom i što su srpske vođe (S. Milošević, R. Karadžić i drugi) i srpska politika proglašeni glavnim krivcima za izbijanje sukoba i strašno krvoproliće na teritoriju bivše SFRJ

(23.XI.) VS UN-a (Rezolucija 1023) potvrdilo je temeljni sporazum o mirnoj reintegraciji istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u sastav Republike Hrvatske; ukinute su sankcije protiv SRJ.

Razdoblje tzv. Mirne reintegracije, za čije je provođenje VS UN-a ustanovilo UNTAES (Rezolucija 1037, od 15.I. 1996.), završilo je 15. siječnja 1998., kada je hrvatsko Podunavlje (odnosno istočna Slavonija, Baranja i zapadni Srijem) vraćeno u sastav Republike Hrvatske.

(14.XII.) Na temelju rezultata pregovora u Daytonu, predsjednici Tuđman, Izetbegović i Milošević potpisali su u Parizu mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu. Daytonski sporazum se sastoji od Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini te 24 posebnih dijelova (aneksi, dodaci aneksima, sporazumi, izjave).

Izvor: [HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA](#)